

DISPUTATIO POLITICA
DE
REPUBLICA
ARISTOCRA-
TICA,

Quam
divina favente clementia
PRÆSIDE

Viro admodum Reverendo, Clarissimo atque
Excellentissimo

MICHAELE WENDELERO

SS. Theologiæ Doctore, Philosophiæ
practicæ

In illustri ad Albim Professore P. celeberrimo
Domino Præceptore, Fautore ac Promotore suo plu-
rimum venerando

d. 4. Aprilis in auditorio minori

Placide eruditorum disquisitioni sistet

GODOFREDUS WANDLING
Haderslebiâ-Holsatus.

WITTEBERGÆ,
Typis JOBI WILHELMI FINGELII.

T H E S I S I.

Quemadmodum in universum omnes (siquidem aliquod operæ pretium facere velint) de Republica ejusque speciebus disputaturi, aliquam de natura civitatis præmittere solent tractationem: ita & nobis, quibus in sequentibus, adspirante divino numine, de Aristocratia hancque concernentibus explicare propositum, aliquid de Republica in genere præfandum duximus.

II. Uberrima sane hæc est materia juxta ac dignissima, quæ peculiari exponatur disputatione. Verum cum ea hujus sit amplitudo, ut hæc vice omnia, quæ eo pertinent, commode non possint adduci, nobis in præsentiarum dixisse ea sufficiat, quæ nostrum scopum tangunt propius, & aliquo modo progressum in subsequen-
tibus reddunt expeditiorem. Id quod consecuti videbimur, ubi *ὅς ἐστι τὸ πρῶτον* summa Rerum publicarum genera proposuerimus.

III. Hoc dum facere aggredimur ante omnia de definitione Reipublicæ solliciti esse debemus. Cum enim specierum differentia ex definitione generis cognoscenda sint, neminem non videre putamus, sine hac inoffenso pede hic procedere, plane ex numero *τῶν ἀδυνατῶν* esse. Est itaque Respublica definiente Aristotele lib. 3. polit. c. 6. *ordo sive ratio civitatis, cum in aliis magistratibus tum in eo maxime, qui omnium est princeps.* Adeoque civitas seu societas civilis, quatenus ab omni forma abstrahitur & sine ordine consideratur, materiæ vicem subit: ordo vero qui in illa multitudine hominum & potissimum inter summam potestatem habentes observatur, formæ vices gerit.

IV. Antequam vero ad hanc definitionem examinandam accingamur, duo ponenda erunt. I. Duplicem civitatis esse finem, vivere alterum, alterum bene vivere. Cum autem omnem civitatem societatem quandam esse videamus, omnemque societatem boni cujusdam causa constare certum sit (*verba sunt Aristotelis lib. 1. Pol. c. 1.*) sequitur, quod sunt fines civitatis, tot etiam dari formas, quibus homines ad hos fines consequendos disponuntur. Atqui duo sunt fines civitatum, quorum gratia ab initio constituta sunt. E. etiam tot erunt formae sive ordinationes ducentes ad fines illos, & per consequens tot etiam Respublicae. Majorem, quippe quae sua radiat luce, probare supersedere possumus. De Minore quoque non magna erit difficultas, quam habet Philosophus lib. 1. pol. c. 2. *Perfecta*, inquit, *societas ex pluribus vicis conflata est, quae ad summum jam, ut ita dicam omnis copiae, bonis omnibus cumulat & nihilque praeterea requiratis culmen pervasit. Oriens quidem vivendi causa, constans autem bene vivendi gratia.*

V. Illud itaque quoniam ex dictis constat, constabit quoque illud, fines hos longe esse diversissimos. Etenim ut verum videri possit, societatis ad vitam simpliciter degendam nullum esse usum: contrarium tamen evincit indigentia humana, quae sit, ut alter alterius opera & rebus adjuvari & instrui cupiat, cum nemo per se sit *autogenus* juxta illud: Coniungi hominibus non posse, ferarum est, at conjunctione non indigere solius est Dei. Quo pertinent etiam defensio, injuria propulsatio & mutua rerum per mutatio. Et hanc quidem ad vitam simpliciter tolerandam esse necessariam ipsa loquitur experientia. De illis testatur Aristoteles 3. pol. c. 12. Manifestissime quoque hujus pronuntiati veritas apparet in iis, qui acerbissimam quaque perpeti gravissimosque labores subire quam numero viventium

eximi malunt. Hinc quoque est, quod gregarii milites, mercenarii & agricolæ, quibus nihil præter vitam reliquum est, hac sola contenti vivant, nec sæpè ad majora officia aspirent; hoc ipso testantes vitæ partem aliquam honesti inesse, nullumque se recusare laborem, dummodo societatem civilem retinere etiam vivendo tantum possint. Tamen si interim neque hoc dissimulandum, multo illustriorem, magisque proprium alterum esse finem civitati, eum scilicet, quæ commodam intendit vitam; adeo ut illius gratia principaliter constituta jure merito videri queat, ac proinde Aristotelem *τῆς πόλεως γανομένης* illum, hunc vero *ἡ τῆς* fecisse constet. Homo tamen, qui est animal *πολιτικόν*, propter utrumque naturā, h. e. naturæ innato instinctu tanto desiderio in civilem societatem fertur, ut etiam omni malorum metu absente, nullaque urgente necessitate nihilominus civilem hanc societatem appetat.

VI. Verum enim vero quænam sit illa bene vivendi ratio, & olim acriter disputatum est, nec hodie omni caret difficultate. Accidit enim hic, quod plerumque in disputatione de summo bono usu venire dicit Aristoteles I, Eth., s. ut unusquisque ex eo vitæ genere de eo ferat judiciū, quod ipse sectatur. Hinc diversos pro diversitate Rerum publicarum videas scopos. Quædam reliquarum virtutū incuriosa uni fortitudini & dilatandis per eam finibus incumbit, adeoque pro ultimo fine gloriam & fortitudinem bellicam habet. Alia rursus voluptatibus & divitiis cumulandis; alia libertati; alia denique virtuti magis & minus, prout ad verum finem magis accedit vel ab eo recedit, operam suam navat. Sed hæc *ὡς ἐν προόδῳ* hic dicta sunt: quæ quoniam passim infra pluribus recurrent, idcirco nobis hic licuit esse brevioribus.

VII. Alterum, quod supra prænotandum diximus, est de imperiorum diversitate: quæ omnia duorum sunt generum: aliud enim est in æquales, aliud in inæquales. Illud civile appellari consuevit, & libero homini in æquales competit: hoc herilis nomine venit & domino in servos debetur. Quorum itidem non parva est discrepantia, in eo maxime consistens, quod civile imperiū semper in parentium & subditorum salutē dirigatur, herile vero non nisi per accidens, eatenus scilicet, quatenus servorum interitū ipsum quoque, herile imperium collabi necesse est. Curat igitur & servum dominus, non propter ipsum sed propter se, & ex eventu, quia quō melius se habet servus, eo quoque meliori in loco sit futurus dominus. Id quod mirū videri non potest consideranti, quod servus sit organon, non sui sed alieni juris, Aristoteles 1. pol. c. 4.

VIII. Utriusque imperii simulacra quædam & imagines in re domestica manifeste conspiciuntur, quæ verarum Rerum publicarum typi quasi sunt, ex quibus harum species adumbrari possunt. Hic enim paterfamilias imperium possidet, quod respectu uxoris & liberorum civiliter administrat, prout scilicet communem partium respicit utilitatem. In respectu vero ad servos ut dominum sese gerit, quatenus omnia ad proprium commodum refert, horum vero salutem non nisi ex eventu procurat.

IX. Hactenus dicta si ad præsens negotium accommodare voluerimus, emerget hinc prima Rerum publicarum divisio, quæ in rectas seu veras & corruptas seu prolapsas dirimuntur. Quæ distinctio à fine desumpta est quem supra fecimus duplicem. Hinc tale fit argumentum: Quotuplex est finis civitatis, tot etiam sunt rerum publicarum genera. Atqui duplex est finis civitatis, vivere scilicet simpliciter & bene vivere, E. Bonas dicimus Respublicas, ubi & impe-

santes

rantes & parentes commode vitam transigunt. Corrupti
sunt, ubi ij, penes quos summa est potestas, omnia ad se tra-
hentes præter vitam subditis ad bene vivendum nihil re-
linquunt.

X. Jam è diverticulo in viam redeamus, ostensuri por-
ro, quoniam pacto ex definitione nostra species Rerumpu-
blicarum deducendæ sint. Et generis quidem loco posui-
mus *ταῦτα*, quam sive cum Sepulveda per ordinem interpre-
teris, sive cum Lambino ordinationem & descriptionem
reddas, nihil ab hoc instituto alienum dixeris. Utrumq;
nobis significat legitimam civitatis constitutionem certo
ordine descriptam. Quoniam vero in omni ordine a na-
tura ita comparatum esse cernimus, ut in uno aliquo pri-
mo consistat; idem quoque verum erit de Republica per
ordinem modo nobis definita; quod habeat unum aliquod
principium seu summum, à quo omnia reliqua, tanquam
à capite corpus, dependent. Illud autem nihil aliud est quam
πολιτεία τῆς πόλεως, quod ubique est *κρίσιον*, sicut tradit Ari-
stoteles 3. pol. 6. Hinc fit, ut omnis Respublica ex hoc tan-
quam forma sit æstimanda, quæ sit *τὸ εἶναι* civitatis, ex homi-
nibus ordinata, constituens cœtum, quæ quæ quamdiu eadē
permanet, eadem etiā manere Respublica species dicitur:
si autem mutetur, alia quoque Respublica oritur, ut ut-
cætera perseverent accidentia.

XL. Ostenso quod pro varietate *τὰ κυρία* ipsas etiam
Respublicas variare necesse sit; consequens est ut dicam⁹,
hoc ipsum non nisi in personis residere. Id quod Philoso-
phus innuere videtur, quando Rempublicam vocat ordi-
nem civitatis, cum in aliis magistratibus, tum in iis præfer-
tim qui summam habent potestatem. Illud enim sicut ne-
gari non potest, ita fieri aliter hæud facile poterit, quin quo-
ties secundum numerum variantur personæ ad Respublicæ
guberna-

gubernacula sedentes, toties quoque mutetur præsens Rei-
publicæ forma, quandoquidem gubernandi potestas aliter u-
ni soli inest, aliter diffunditur in aliquos saltem, aliter in uni-
versos ut habet clarissimus Arniseus lib. 1. doctrinæ Politi-
cæ cap. 7. Eandem sententiam propugnat Excellentissimus
Dominus Præses in Philosoph. Pract. lib. 2. c. 3. quæst. 2. Sle-
vogtius in Disputationibus pract. disput. 10. §. 33. Quibus
jungi potest Scheurlius dissert. 7. §. 3. Et sic, inquit, Aristote-
les sibi ipsi hac in re constare non videatur, quando id statuit 4.
pol. 4. quod 3. pol. 5. rejecerat, facile tamen illud demonstrari potest,
quod nos statuimus, & ipse etiam 3. pol. 7. adfert, nempe necessum
esse, ut vel unus vel pauci vel omnes imperent, cum ipsa essen-
tia Reipublicæ in ordine imperandi & parendi consistat.

XII. Nec jugulum causæ perit qui dicit, Rerum publi-
carum distinctionem desumendam esse ex fine, qui consistit
in virtutis actione; virtutes verò ab arctissimam, quam cū
prudentia habent, conjunctionem sine hac comparari aut
saltem consistere nullo modo posse, quippe quæ est vincu-
lum & corona omnium virtutum moralium, & sine qua, ut
ait Cicero lib. 2. Tuscul. quæst. ne intelligi quidem, multo
minus haberi virtus illa potest, vid. Aristoteles lib. 6. Eth. c.
13, ejusque commentator Acciajolus eod. loco. Cum itaque
gradus prudentiæ varient, & alius sit perfectissimus ac præ-
clarissimus, alius vero mediocris, alius communis & incho-
atus; hinc fieri, ut si unus ea præ aliis excellat, merito ei u-
ni imperium committatur, ac inde Monarchia. Mediocrē
vero cum non tam rara sit, sed pluribus convenire possit,
efficere statum Aristocraticum seu optimatum. Ex com-
muni & inchoata, utpote quæ in omnes cadere potest, cō-
stitui demum Democratiā seu regimen multitudinis. Sed
respondemus: Ut ut concedi posset, Rerum publicarum fi-
nem esse aut certe esse debere virtutem; essentialē tamen
diffe-

differentiam à fine petendam esse negamus. Hæc enim si variat ordinē, in quo Respublica consistit, quid prohibet, quo minus Regnum, Aristocratia & Politia specie sibi distinguantur, sed essentialiter & formaliter sint una Respublica? At consequens est absurdum, & nec ab ipsis adversariis conceditur, E. & antecedens. Ratio connexionis patet, quia hæc omnes unum habent finem, publicam nimirum utilitatem. Quin potius hæc ad divisionem supra propositam applicanda veniunt, ubi diximus, ratione finis aliam Rempublicam esse rectam, aliam corruptam, siquidem *distinctio à fine petita, dirimit quidem vitiosam Rempublicam à recta, essentiam vero unius ab alterius essentia non disjungit aut separat*, quemadmodum docet Excellentissimus Dominus Præses I. C. Præterea aliud est quando loqueris de differentia, qua Respublicæ à se invicem discriminantur, aliud si quaeritur, quamnam forma huic vel illi civitati optime conveniat. Illud hic in quaestionem venit, hoc vero non iri. Et recte adseritur, statum Monarchicum maxime quadrare, ubi unus omnibus virtute præluceat, Aristocraticum ubi pares pauci, Democraticum ubi omnes, quamvis non sit hujus loci.

XIII. Maneat itaque Rerumpublicarum differentiam à numero imperantium esse arcessendam. Ex quo posito sponte sua fluit, fieri aliter non posse, quin (si omnem eximas missionem) aut unus, aut pauci plures tamen uno, aut tota multitudo summæ potestati præsit. Vel si malis cum Platone lib. 3. de LL. *διχοτομίας*, & datæ divisionis membra non immediata aut pari amplitudine dissidentia videantur, res ita proponi potest, ut dicatur. Summam potestatem vel esse penes unum vel penes plures; per plures aut intelligi omnes aut aliquos. Hinc est, quod omnis vera Politia sit vel Regnum, vel Aristocratia vel Politia in specie sic dicta.

Sta. Quibus tamen singulis hoc est commune, ut ad publicam respiciant utilitatem, quæ est veluti Lydius lapis ad quem omnes Respublicæ exigendæ sunt, quæq; imperij gubernaculis ad motos monere debet, ne privata commoda spectando naturam Reipublicæ invertant, & ex re publica privatam faciant. Quod tamen si fiat (sit autem sæpissime) oriuntur statim harum transgressionibus, quæ illis immediate opponuntur, Tyrannis scilicet, Oligarchia & Democratia.

XIV. Atque hæc est vulgata & ab omnibus recepta teste Scheurlio Dissert. 3. §. 4. Rerum publicarum partitio, quam totidem fere verbis proponit Aristoteles lib. 3. pol. c. 7. *Neceffe est principem esse vel unum, vel paucos, vel multos*, Et paulo post: *Expositarum aberrationes, Tyrannis quidem est Regni, Oligarchia Aristocratie, Democratia vero Reipublicæ*. Sic lib. 8. Eth. c. 10. *Administrationis Reipublicæ duo sunt genera, totidemque ab illis sive digressiones sive declinationes & veluti vitia, Sunt autem Reipublicæ administranda forma, Regnum Optimum principatus, & potestas ex censu, quam Timocratiam non inepte appellaverimus, &c.* Nec obscure in rem nostram Tacitus lib. 4. annal. *Cunctas nationes & urbes populus, aut primores aut singuli regunt*. Quibus gemina tradit Seneca epist. 14. ubi dicit: *Interdum populus est quem timere debeamus, interdum, si ea civitatis disciplina est, ut plurima per Senatū transigantur, gratiosi timeantur in ea viri, interdum singuli, quibus potestas populi & in populum data est*. Sed quid prodest in re clara diutius inmorari, ni forte lucem soli foenerari velimus?

XV. Primo ergo loco inter bonas naturæque consentaneas se offerit Regnum, quod unius est imperium ad publicam salutem respiciens. Dicitur Aristoteli 4. pol. 2. optimum, itemque 1. pol. 2. omnium primū, quia *primum in Regnum*

um imperio erant civitates & nunc etiam gentes, teste eodem
l.c. Et probat infra 3. pol. 14. argumento sumto à conditio-
ne primorum mortalium; quos quia ab initio perpaucos
fuisse constat, & vero meliori semper debetur imperium,
non potest non sequi, uti paucorum, ita vel maxime mul-
torum regimen ibi exulasse. Nam raro viri longe excellen-
tes virtute reperiuntur, præsertim in parvis civitatibus.
Obtinuit ergo imperium unius, ad quem vel propter exi-
mias virtutes, vel quod artem aliquam humano generi sa-
lutarem excogitaverit, aut contra vim finitimorum de-
fenderit, sive demum ob insigne aliquod meritum rerum
summa fuit delata. Testatur & hoc Justinus lib. 1. *Principio*
rerum, gentium nationumque imperium penes Reges fuit. Unde
patet non audiendum esse Bodinum, quicquid etiam sit de
rationibus, quas pro antiquitate Tyrannidis ab exemplo
Nimrodís nectit lib. 2. de Republica, cap. 2.

XVI. Regnum excipit Aristocrátia, de qua infra copio-
sius nobis erit differendum. Sequitur Politia communi
nomine specialiter sic dicta, quæ nihil aliud est quam cin-
nus seu mixtura popularis dominationis & paucorum.
Vocatur inter optimas Respublicas minus bona, & defini-
tur quod sit imperiû multitudinis, in quo communis utili-
tatis & boni publici ratio habetur. Nec difficile est conjice-
re, quare hæc rarissime occurrat. Etenim cum arduum sit
medium ferre, Aristoteles lib. 2. Eth. c. 9. & hujus natura in
eo consistat, ut Oligarchiam & Democratiam rite commi-
sceat, temperet & ad mediocritatē quasi redigat; sæpe nu-
mero accidit, ut, sive Oligarchia sive Democratia domi-
netur, à parte prævalente nomen sortiatur Respublica. Hu-
jusmodi tamen temperatura notam infallibilē ponit Ari-
stoteles l. 4. pol. c. 9. sic andē Rempublicā dicere liceat De-

mocratiam & Oligarchiam. Hæc namque ambiguitas æquabilis & temperatæ mixtionis index est.

XVII. Hactenus fuere Respublicæ laudabiles. Jam ultra sese ingerunt perversæ, de quibus ut agamus restat: non quod prolixè & copiose id faciendum esse existimemus, (nam contrariorum eadem est scientia, & uno cognito non difficile quoque cognoscitur alterum) verum quia ordo doctrinæ, ut in partem hujus disputationis veniant, exigit, non erunt omittenda. Nam *rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut quemadmodum temporum vices ita Rerum publicarum vertantur* annotante Tacito 4. Annal. Unde non raro bonas in istas mutari videmus. Dicitur Tyrannis *Monarchia, ubi imperium est in partes, omnesque meliores sine provocatione, non eorum qui parent, sed sui commodi causa* Arist. 4. pol. 10. Ex quibus perspicuum est Tyrannidem esse *πυγνέειον* Regni & cum eo in hoc convenire, quod unus teneat *το κρείον* civitatis, discrepare vero, quod ad privatum commodum omnia referat. Et hæc omnium est deterrima, minimeque ex omnibus Respublica, utpote quæ optimæ est contraria, quod verò optimo est contrarium, illud sine dubio erit pessimum.

XVIII. Porro Oligarchia est Respublica, ubi pauci plures tamen uno summam habent potestatem, & ad propriam respiciunt utilitatem. Democratia, ubi plebs seu multitudo *το κρείον* civitatis obtinet, & summi intendit commodum. De quibus illud cum primis notandum, quod habet Aristoteles lib. 4. pol. c. 3. suo ævo genus hominum fuisse, qui contenderent, duo tantum esse Rerum publicarum genera, Democratiam & Oligarchiam exemplo ventorum. Nam & horum duo summa esse genera, Septentrionalem & Australem, ad quos alii tanquam species referantur. Eodem prorsus modo cæteras Respublicas ad has duas accedere crediderunt.

derunt. Quam suam sententiam vel maxime juvare putabant, quod divitum & pauperum in unaquaque civitate maximus sit numerus, mediocrium vero civium exigua copia, adeoque hinc fieri, ut illorum utra pars prevaleat, totam Rempublicam ad se convertat. Verum responder Aristoteles in magno errore hujusmodi homines versari, qui potissimum hinc natus videtur, quod Rempublicam rectam a corrupta distingvere non didicerint. Et quoniam utriusque indoles a nobis supra fuit exposita, obscurum quoque amplius non fore putamus, quomodo huic dubio sit occurrendum.

XIX. Et hæc ferme sunt, quibus via ad ipsum tractationis nostræ caput munienda erat: nunc propius ad institutum accedentibus paulo altius in naturam Aristocratia erit inquirendum. At inquis: Inutilem omnem esse qui de re aliqua suscipitur labor, nisi prius constet de existentia ejus. Hanc enim questionem sicut alias prima esse solet, ita neque hoc loco esse negligendam: præferim cum supra dicta hanc dubiam reddere videantur, & res præterea non omni careat dubio. Diximus enim Rempublicam quæ speciali nomine Politia nuncupatur, esse temperaturam Oligarchia & Democratia, & mediam quasi inter has de natura, utriusque participare. Ex quibus porro deduci posse videtur, quia hæc compositio & mixtura sæpe multiplex nec semper æquabilis esse solet, ut interdum propior sit Oligarchia, nonnunquam etiam magis ad Democratiam inclinet, hos cinnes nunc Respublicas nunc Aristocratias esse appellandos. Certum enim est in Aristocratia honores & magistratus ijs tantum deferri, qui virtute perfectissima instructi tali quoque cives suos imbutere possunt. Ad hanc autem comparandam non parvum habet momentum liberalis educatio, nobilitas & generis virtus. Et vero in confesso est, nulla remagis juvari Rerum publicam, quam accu-

rata liberorum institutione & bona educatione, quæ quia non destituuntur divites (habent enim parentes unde de bonis informatoribus liberis prospiciant) haud absurde quoque honestiores & majori virtute præditos dixeris quàm pauperes. Accedit, quod etiam causa (voluptas nimirum & quæ ad vitam præterea delicatam requiruntur) propter quàm alii virtute posthabita in omni turpitudinis genere voluntantur, & injuriosi esse solent, longissime ab opulentis absint, dum interim paupertas malefica & maleuada, si hisce carere cogitur, homines sæpissime ad flagitia transverfos rapiat, & à regia virtutis via deflectendi occasionem præbeat. Similes quoque rationes pro nobilibus militant. Illi enim dum parentum vestigiis insistant, eorumque facta in memoriam sibi revocant, majorum quoque virtutem in posteros dimanare testantur. Nec enim, ut in veteri & vero est verbo, è squilla nascitur rosa, sed ut scite nota Flaccus Carm. lib. 4. Cid. 4.

Fortes creantur fortibus & bonis,

Est in juvenis, est in equis patrum

Virtus: nec in bellum feroces.

Progenerant aquila calumbam.

Unde apparet non esse Aristocratiam à Politia specie distinctam, sed potius ipsam Politiam; quatenus vero hæc mixtum ad Oligarchiam propius accedit, Aristocratia nomen adsumere. Quod si eviceris, nulla nobis remanebit Aristocratia, & per consequens, totius de ea susceptæ tractationis fructus peribit.

XX. Cæterum etsi adductæ rationes aliquid probabilitatis habeant, facili tamen negotio refolluntur. Negat enim Aristoteles lib. 4. pol. c. 8. fieri posse, civitatem non posse bene legibus esse descriptam eam, quæ Optimum imperio tenetur, sed illam, quæ improborum; & Opti-

ma-

matum imperio teneri eam, quæ non bene sit legibus descripta. Quod si itaque status civitatis debeat esse Aristocraticus, optimis quoque legibus eam uti necesse est, ne ad arbitrium divitum quæ multitudinis disponi, qui neglecta communi utilitate omnia pro sua libidine moderantur, quemadmodum in Oligarchiis & Democratiis fieri consuevit. Argumentis allatis ut satis fiat, ad illud, quod primo de informatione & liberali educatione dicebatur, respondemus, concedendo, haud mediocrem quidem ejus in unaquaque Republica conspicuum fuisse. Nisi enim juvenus ingens illud Ecclesiæ & Republicæ viridarium ad studium virtutis excitetur, quid aliud nisi corruptio civitatis & denique interitus sperari poterit? Idcirco tamen hoc fieri, ut ditiorum parentum filii eo in virtutis studio perstringant, quo imperio; cui propter opes postea adhibemur, digni sint, negamus; sed potius hoc plane præter intentionem Oligarchicorum interdum quamvis raro contingere adserimus. Hoc testatur institus eorundem & vere innatus fastus, quo ceteros præ se contemnunt, quem opponimus occasionibus peccandi, quibus divites non ita obnoxii supra dicebantur. Pro nobilibus adducta ipsa experientia rerum optima magistra refellit, & contrariis sapientum effatis enervari possunt.

XXI. Vendicatur hunc in modum existentia Aristocratice, ne porro nobis imponat ambiguitas vocis, de tollenda ea antecrimus solliciti, quam ad ipsam definitionem exstruendam nos conferimus. Paucissimis expeditum dabimus. Sciendum itaque tria in universum esse, ad quæ omnes tendunt Respublicæ, & quorum intuitu singulæ partes summum civitatis imperium sibi deberi existimant, virtutem scilicet, divitias, & libertatem. Ex varia harum commixtione variaz quoque oriuntur Aristocratice species. Ubi

folius virtutis habetur ratio, ibi veram esse Aristocratiam merito censendum est. Quare recte à virtute seu bonis viris præ reliquis hæc Respublica nomen invenit, & optima dicitur; in qua usu venit, ut idem sit officium viri boni & boni civis. Si præter virtutem etiam ad opes respicitur, alterum emergit Aristocratia genus. Tertium deinde oritur, ubi pari passu ambulant virtus & libertas, quale olim fuisse Spartanorum testis est Aristoteles lib. 2. pol. & apud Romanos viguisse observatum Ciphario in commentariis ad cap. 7. lib. 4. Pol. Aristotelis. Ultimo succedit quartum genus, quod ex nominatis omnibus constat, & est, ubi eodem loco habentur virtus, divitiæ & libertas. Nos missis cæteris de primo hic videbimus, cujus veluti principis cæteræ aberrationes quædam sunt, quæ tamen observata proportionem, ut eo magis aut minus dicantur mala, quo magis aut minus vero sunt cognata.

XXII. Cum hæc ita à nobis sint exposita, non ultra dubitamus cum Aristotele lib. 3. pol. c. 7. Aristocratiam definire *Rempublicam*, ubi pauci plures tamen uno (*indivisi*) *summam habent potestatem, & ad communem respiciunt utilitatem*. Dicimus 1. esse *Rempublicam* h. e. ordinem civitatis. Et hoc legitimum esse genus nemo sanus ambigit: quod enim de pluribus specie differentibus prædicatur in Quid, illud est verum genus. Atqui Respublica de pluribus specie differentibus, Monarchia, Politia &c. prædicatur in Quid, Et

XXIII. Requiritur 2. *ut pauci plures tamen uno imperium teneant*. Quo ipso intuemus differentiam, quæ Aristocratia in esse specifico constituitur, & à reliquis Rerum publicarum speciebus distinguitur. A Regno quidem in eo, quod ibi penes unum sit rerum summa, est enim Regnū Monarchia sive unius imperium, sicut supra ostendimus: hic vero plures uno sint imperantes. Sed, quod notandum,

pauci. Ubi rursus videas discrimen inter statum popula-
rem & hanc nostram Rempublicam. In Politia namque o-
mnes nisi certa ratione exclusi sine discrimine ad regimen
admittuntur, secus ac fit in Aristocratia, ubi alios quam vir-
tute praestantes viros, eosque paucos Reipublica habenas
capessere nefas judicatur. Quamvis autem certum nume-
rum determinare non possimus, sicut patet inductione di-
versarum Rerumpublicarum, quarum magnum catalogū
recenset Arnisaus lib. 1. doct. Polit. c. 10. certum tamen ni-
hilominus super paucos nihil aliud intelligi, quam si non
omnes idem jus publica officia obeundi habeant. Sive ita-
que numerus imperantium major sit sive minor, nihil re-
fert, si modo illud in tanta bonorum, quos Aristocratia re-
quirat, penuria contingere possit.

XXIV. Volumus 3. *ut in Aristocratia apud paucos illae
summa sit potestas.* Quod nisi concesseris, Rempublicam
quoque esse frustra probaveris. Si enim nulla est Respublica nisi
ubi simul summa adest potestas, & porro ubi nulla Respu-
blica, ibi ne Aristocratia quidem, non potest non sequi, ubi
hōn est summa potestas, ibi neque Aristocratiam locū ha-
bere. Hic insuper notanda venit vocula *indivisim*, quam
præter textum Aristotelicum definitioni inferendam pu-
tavimus, ut etiam distinguatur Aristocratia à Republica
mixta, ejusque ea est natura, ut summum imperium penes
imperantes sit *divisim*. Illud accidit, quando penes aliquos
vel omnes conjunctim ita est, ut unus vel pars una per se &
seorsim aliquam summæ potestatis particulam habeat, quā
altero aut parte altera inconsulta, exercere possit, & vice
versa; contra quam se res habet in simplici Republica,
ubi penes aliquos vel omnes conjunctim ita est summa
potestas, ut nullus aut nulla pars seorsim aliquam ejus par-
tem exercere possit, Cellarius c. 6. Pol.

XXV. Hoc loco quamvis extra propositum nostrum sit, notari fortassis meretur celebris illa, & à variis varie disceptata quaestio de moderno Imperii Romani statu: qui utrum Monarchicus, an vero Aristocraticus an denique ex utroque mixtus sit dicendus, inter se digladiantur auctores. Illud Clarissimo Reinkingio lib. 1. de regimine seculari & ecclesiastico cl. 2. c. 2. placet, illud à Bodino defenditur lib. 2. de Republ. c. 6. Pro hoc pugnant Arnisaus lib. 2. relect. polit. c. 6. sect. 5. Lampadius in tractatu de Republica Romano Germanica cap. 8. §. 13. cap. 11. §. 18. & 19. cap. 14. §. 27. & 28. cap. 20. §. 25. Carpzovius ad L. R. c. 13. sect. 9. pag. 367. Joh. Limnaeus de jure publ. lib. 1. c. 10. ff. 12. Nos qui tantum nobis non sumimus, ut litem dirimere audeamus, ita hanc controversiam tractabimus, ut argumenta pro singulis adferri solita in medium proponamus.

XXVI. Ac Bodinus quidem pro Aristocratia exstruenda varias addfert rationes, quas ipsius auctoris verbis ex l. c. hic subjicere placet: *Et quoniam, inquit, plerique Imperium Germanorum Monarchiam esse & sentiunt & adfirmant, eripendus est hic error. — Satis quidem persuasum est à Carolo M. Rege usque ad Henricum Aucupem summum Reipublica imperium successorio jure ad proximum quemque Caroli nepotem fuisse delatum; Caroli vero stirpe sublata Monarchiam suffragio Principum ab Henrico Aucupe deferri cepisse: sed quoniam fere semper accidit, ut ij ad quos suffragiorum jus in Republica pertineat, jura Majestatis imminuant, id quod potissimum in Republica Venetorum, cujus regia potestas erat, contigisse diximus; ita quoque creatores Principis Germanorum jura Majestatis paulatim in sese transtulerunt, quod quando contigerit scripsisse video neminem, quoniam quae paulatim irrepere solent, vix unquam percipiuntur, nec nisi conversione secuta sentiantur. Neminem enim esse arbitror, qui, cum animadvertit, trecentos circiter* princi-

principes Germanorum ac legatos civitatum ad conventus coire, quicquid diximus jura Majestatis habeant, Aristocratiam esse dubiter? Leges enim tum Imperatori tum singulis Principibus ac civitatibus; tum etiam de bello ac pace decernendi, vectigalia imperandi, denique judices Imperialis curiæ, qui de capite, fama ac fortunis omnibus Imperatoris, Principum ac civitatum judicare possint, dandi jus habent.

XXVII. His postmodum sparsim subdit alias: Oratorem Electoris Moguntini apud Sleidanum lib. 1. qui collegis suis persuadere conatus, ne decus Imperii in Franciscum Galliarum Regem transferrent, inter alias hoc quoque usus est ratione: Animi fortitudinem attribuit, sed ad Monarchiam illa spectat, nobis autem inprimis est Aristocratia retinenda. Deinde quod apud Palatinum conveniri queat Imperator, eique rationem administratæ Reipublicæ reddere teneatur ex Aur. Bull. c. 5. quod Principes post Imperatorem initiatum & inauguratum Imperii non Imperatoris se fiduciarios profiteantur; quod judiciorum omnium privatorum, extremæ provocationis certatio pertineat ad curiam Imperialem; quod non possit Imperator creare Principes, Duces & Comites, quippe qui ipse à Principibus & Ducibus creari soleat. In quibus si non omnibus saltem plerisque haud dubie lapsus est Bodinus, qui recordari debuisset, quod Aristocratia ibi tantummodo locum inveniat, ubi penes paucos ex æquo est summa potestas, sicut & ipse fatetur lib. 2. de republ. c. 1. & omnium Politicorum suffragio constat. Jam si de Republica Romana (Romanam dicimus, quamvis non ignoremus etiam hic à nonnullis dubium moveri) hodierna subsumere velis, argumentum non procedere quilibet videt. Tantum enim abest, ut cum singulis ordinibus ex æquo summam potestatem Imperator habeat divisam, ut potius tantum

C

valcat

valeat, quantum ordines simul summi, atque ita alterum semissem Imperii obtineat. Habet præterea jura Majestatis, quæ solus, per se, libera sua voluntate absque necessario ordinum & Electorum consensu expedire potest, qualia sunt: investitura de feudis majoris dignitatis vulgo *Sahnen* & *hen* appellatis, quam à Provisoribus Palatino & Saxone vacante Imperio conferri prohibet, adeoque soli Imperatori specialiter reservat Aur. Bull. c. 5. Jus primariorum præcum &c. Sed imposuit homini peregrino ignorantia Romani Imperii, quemadmodum aliis notatum est; rationes vide refutatas apud Excellentissimum Dn. Reinkingk. l. c.

XXVIII. Qui Monarchiam adsertum eunt, accurate inter ipsam Reipublicæ formam & administrandi modum distinguendum monent, ne quod hujus sit, illi tribuas, & vice versa. Administrationis rationem iterum faciunt duplicem, essentialem & accidentalem. Et illam dicunt esse, quam quis jure proprio exercet, nec ab alio sibi commissam agnoscit; hanc vero, quam alieno beneficio quis habet, & alteri tanquam superiori acceptam fert. His præsuppositis distinctionibus concedunt administrationem Romani Imperii accidentalem esse mixtam ex Aristocratia & Monarchia, sed ita ut status pure sit Monarchicus. Cum enim status sit ipsa Reipublicæ essentia, administrandi vero modus tantum qualitas quædam superveniens, absurdum plane foret existimare per hanc ipsi essentiæ aliquid decedere. Argumenta quæ pro hac sententia stabilienda adferuntur præcipua sunt:

XXIX. 1. Ubicumque Majestas penes unum tantum residet, ibi necessario est Monarchia. Atqui in Republica Romana Majestas penes unum tantum (Imperatorem) residet, E. de Majore nemo dubitat, quæ est ipsa quidditas & formalis ratio Monarchiæ. Minor munitur, quia solus

Impe-

Imperator habet plenitudinem potestatis una cum omnibus juribus Majestatis. Verum si quis diceret, infirmo hanc niti tibi cine, imo ipsi refragari experientia; quod multa reperiuntur summæ potestatis jura, quæ cum Principibus communicata aut saltem ita comparata sunt, ut horum nullam sine consensu Principum habeat Imperator exercendorum facultatem, uti cuiusvis ad rem mediocriter attendenti satis apparet. Respondent observandum hic discrimen esse, quæ a se invicem distant Majestas & Majestatis jura. Et Majestas quidem nihil aliud est, quam summa ubique in civitate potestas, unica & indivisibilis. Quippe si- cut unitas si dividatur non amplius est unitas: ita quoque Majestas omnem respuit divisionem. Et potestatem dicere summam simul tamen in plures dispersam; vix contradictionem effugit. Jura vero Majestatis ad ipsam Majestatem veluti formam sese habent ut effectus, quæ salva & integra Majestate cum aliis communicari possunt. Ex quibus porro efficitur, differre hæc ut latius & angustius, ita ut vere dicere possis: Ubicumque est majestas, ibi etiam sunt omnia jura Majestatis, sed non contra posito aliquo jure Majestatis, ipsam statim Majestatem poni necesse est. Hinc liquido constat, fieri interdum posse, ut jura majestatis dividantur & interim nihil derogetur Majestati, si nimirum is, cui hæc concessa sunt, non suo sed alterius nomine exercet. Ex quo tamen nondum inferre licet, E. jura Majestatis non penes unum resident, sed hoc sequitur, E. modus administrandi non est mere Monarchicus.

XXX. Nec 2. mediocre huic adsertioni momentum adferre videtur commune omnium suffragium, quo etiam- num hodie Imperator Romanus ab omnibus habetur ac salutatur Monarcha. Id quod tam manifestæ est veritatis, ut etiam à nonnullis, qui alias mixtionem acriter defen-
C 2 dunt,

dunt, non negetur, siue Theologice siue politice rem pen-
sitaveris. Nota enim est duplex acceptio vocis Monarchia;
aliqquando capitur pro Reipublicæ specie, in qua unus cum
summa potestate præest, qui legibus est solutus & nec intra
nec extra suum territorium dominum agnoscit, qua de e-
gimus supra. Interdum quoque in foro Theologico notat
latissimam dominationem & amplissimam unius Reipu-
blicæ jurisdictionem, cuius præ reliquis orbis Imperiis sin-
gularis est præeminencia & auctoritas, Utroque, inquam,
sensu admittunt, quamvis non uno eodemque modo. De
posteriori inter omnes fere convenit: De priori vero ea-
tenus tantum, quatenus in mixtura Aristocratia prædomi-
natur Monarchia. Verum quicquid sit, agnoscunt tamen
aliquo modo Imperii Rom. Monarchiam, & si non in to-
tum saltem aliqua ex parte huic sententiæ favere videntur.

XXXI. Huc pertinet 3. consueta illa clausula & in reces-
sibus Imperii admodum frequens: *Uns Römisch Kay-
serl. Macht und vollkommenheit* / 4. Magnificæ appellationes,
quibus ordines Imperatorem ut Dominum Clementissi-
mum & caput Imperii submisse venerantur; 5. quod Principes
ei homagium, subjectionem & obedientiam præstent,
6. quod legibus ipse sit solutus & nullius imperio tenea-
tur, ceteros vero coërcere & in ordinem redigere possit.
Pluribus hæc vide apud Clarissimum Reinkingk lib. 2.
c. 2. §. 2.

XXXII. Audiamus porro argumenta, quibus tertia o-
pinio suffulta mixtionem quandam ex Monarchia & Ari-
stocratia in moderno Imperio Rom. introducere satagit.
Enimvero sicut hactenus pro Monarchia & Aristocratia
vidimus argumenta satis ponderosa; ita quoque hæc sen-
tentia suo nititur fundamento. Et hujus quidem defen-
siones hactenus allatas partim admittunt, partim re-
jiciunt:

ſeſeunt, adeoque ſi quid ſubſit veri, ſeligendo; media ſe via
incedere arbitrantur. In antecellum de Maieſtate nobis
qvædam dicenda ſunt, quandoquidem hic totius rei verti-
tur cardo: ubi cum primis duo notanda veniunt 1. quid ſit,
& 2. an ſit diviſibilis: De utroque paucis.

XXXIII. Maieſtatem Arnizæus lib. 1. de Maieſt. c. 1. di-
cit *ſummam, perpetuam, legibusque ſolutam poteſtatem*. Ex qvi-
bus ad oculum patet, qvænam ſint requiſita, qvæ ad veram
Maieſtatem concurrunt. Tria nimirum ponuntur, 1. quod
ſit ſumma poteſtas, qvo ipſo efficitur, ut ſupra ſe nullam a-
gnoſcat præter divinam. Simile enim qvippiam hæc eveni-
re neceſſe eſt, quod in infinito accidere videmus: Ut ſi quo
ponas infinita, utrumque deſtruas, qvæ neutrum eſt infi-
nitum. Infinitum namque eſt extra quod nihil licet ſume-
re. Eadem prorsus ratione ſi multi ſunt Reges, nulli erunt,
ſicut multitudo Deorum pro nullitate potius habenda eſt.
Hinc alterum fuit Maieſtatis requiſitum quod eſt immu-
nitas à ſubjectione legis. Si enim leges non à paribus ſerun-
tur, ſed ſemper à ſuperioribus proficiſcuntur, quibusnam
qvæſo legibus renebitur ille, qui nullum habet ſuperiorem?
Tertium requiſitum eſt ut illa poteſtas ſit perpetua. Uth-
de perſpicuum evadit, qvare tempore inter regni Vicarii
Imperii Maieſtate non gaudeant. Haſtenus quidem omnes
conſentiunt; de illo vero ſerram contentionis recipro-
cant Politici, utrum maieſtas poſſit communicari nec ne?
Rationes negantium ſupra vidimus. Adſervativam qui te-
ſtificant, adſerunt, Maieſtatem eſſe totum poteſtativum, ex
variis poteſtatibus (juribus Maieſtatis) aggregatum. Si-
cuti vero omne quod ex partibus conſtat diviſibile eſt
in partes ex quibus conſtat; ita quoque Maieſtas qvin
pluribus communicetur, nihil obſtare. Id quod ne-
gari nullo modo poteſt ab iis, qui concedunt jura Maieſ-

Ita esse divisibilia, hoc enim si verum, necessario sequitur ipsam quoque Majestatem posse dividi; nam totum sequitur naturam partium. Cui rei argumento evidentissimo est Aristocratia & Democratia, ubi Majestatem representant optimates & populus, qui semper uno plures sunt: quod tamen fieri minime posset si plane esset indivisibilis.

XXXIV. His ita disputatis tale potest formari argumentum: In quacunque Republica jura Majestatis neque soli Principi, neque solis Ordinibus, sed utrisque divisim competunt, ibi neque Monarchia neque Aristocratia, sed ex utraque mixta obtinet Respublica. Atqui in Republica Romana hodierna neque soli Principi (Imperatori) neque solis optimatibus (ordinibus) jura Majestatis, sed utrisque divisim competunt, E. in Republica hodierna Romana neque Monarchia neque Aristocratia sed ex utraque mixta obtinet Respublica. Major sine dubio est verissima & ab omnibus recepta qui mixtam Rempublicam admittunt, quam dari sicut ab aliis prolixè ostenditur, ita hic probare nihil attinet. De minore major est controversia, siquidem ex supra dictis non potest non sequi, si jura Majestatis universa nec penes Imperatorem nec Ordines in solidum, sed apud omnes conjunctim divise tamen resident, Majestatis quoque particulam tantum Imperatorem sine Ordinibus, & hos sine illo, integrè vero omnes simul sumtos possidere. Hæc igitur erit probanda, quæ unum removet & alterum ponit. Ad prius membrum quod attinet, quo jura Majestatis neque soli Imperatori neque Ordinibus tantum competere dicuntur, demonstrari in primis hoc potest ex Lege Regia seu Capitulatione Cæsarea, quæ cautum est, ne citra consensum Septemvirum Electorum de rebus ad totum Imperium pertinentibus cum extraneis Principibus paciscatur Imperator, & ne potestatem exigendi vectigalia,

erigen-

erigendi telonia, imperandi tributa sibi soli arroget, ne
in consulis Proceribus intra vel extra Imperii fines bella
suscipiat. 4. ne leges universales per totum Imperium ob-
servandas absque consensu Principum sanciat, & si qua
sunt alia Capitulationis capita, quibus Imperatoria pote-
stas constricta ingentem haud dubie Majestatis partem a-
misit. Accedit pervulgata Politicorum sententia, qui sum-
mam Imperii potestatem in duos semisses discescunt, &
horum Imperatori alterum, alterum Ordinibus in comi-
tiis congregatis tribuunt, ita ut neque Imperator solus ex
plenitudine potestatis, neque Ordines invito illo quicquam
statuere possint. Ex quibus luce meridiana clarius est, statum
Imperii Rom. hodiernum nec Monarchicum esse nec A-
ristocraticum. De altero membro, quod mixtionem ex hi-
sce inducit, amplius dubitare non licet, cum supra contra
Bodinum ostensum sit, Caesarem peculiariter quaedam sibi
reservasse, quae cum nullo Principum hactenus commu-
nicavit.

XXXV. Verum enim vero licet vel maxime ejusmo-
di mixtio hisce & similibus argumentis evinci posse vide-
retur: insignis nihilominus adhuc remanet difficultas,
quando quaritur, utra pars alteri praevalcat? Ac si forte ul-
libi certe hic opus hic labor est. Hanc tamen controversiam,
cujus decisio ex jure publico pendet, ne scilicet in alienam
messem immittamus, aut extra carceres vagemur, in pra-
esentiarum omittimus, & doctioribus, qui quae penitus Respu-
blicae Rom. arcana introspexerint, discutiendam relinquo.

XXXVI. Atque hactenus Aristocratiae definitionem
per singula membra lustravimus. Unicum restat dubium
solvendum, quod si fuerimus defuncti, coronidis loco de
causis Aristocratiam conservantibus & corruptentibus
pauca disputabimus. Quando supra de Regno §. 15. itemque

§. 21. de Aristocratia differuimus, utrumque optimum Reipublicæ genus, statum vero popularem ex hisce minus bonum diximus. Quod quo consilio à nobis factum, non immerito quis dubitare posset. Habent enim singula sua commoda juxta ac incommoda, eaque propter laudantur ab his culpantur ab illis. Præceteris veluti inter in gens Luna minores eminet Regnum, quod haud leviter commendant cum ab antiquitate tum ab ipsa cum natura convenientia deductæ rationes; sicuti illas in antecedentibus loco allegato adduximus, & pluribus ex Cicerone lib. 3. de LL. Senec. lib. 1. de clementia c. 19. confirmare in promptu esset, nisi superfluum existimarem. De his quoque constat ex communi omnium populorum suffragio, qui veluti natura duce, in hoc conveniunt, quod præstantissimo imperium sit deferendum; tamen in qua nam re hæc præstantia atque excellentia collocanda veniat, mire rursus discrepent: dum in virtute hanc positam esse contendunt Monarchici & Aristocratici, Oligarchici contra divitiis tribuendam censent, & Democratici de libertate illud ipsum adfirmant. Sed haud dubie verior eorum est sententia qui de virtute interpretantur. Unde sequitur; quod si quis in civitate tanta virtute conspicuus reperiretur, ut reliquorum virtus omnium cum unius hujus non sit comparanda, ei soli jure merito & natura ita exigente dominium mandetur. Ridiculum enim foret si quis talem legibus subicere vellet, quippe qui ipse lex est & quasi Deus inter homines. Nam legum hic est scopus, ut cives in officio vi quadam civili contineantur; hic autem sua sponte recte vivit, & alios suo exemplo ad virtutem excitat.

XXXVII. Neque vero hanc sententiam infringit, qui dicit, fieri sane hoc non posse; at interim ut ei soli summa committatur potestas, nullam urgere necessitatem. Dari nempe

nempe aliquod tertium, quo hæc difficultas tollatur, si-
mirum urbe exigatur. Cum enim vel maxime in omni
Republica hoc spectandum, ut quantum fieri potest æqua-
litas inter cives servetur, nemini obscurum esse, quod talis
civitatis membrum amplius censi nequeat, adeo, ut
monstrum potius quam ordo ea vocetur Respublica, cui
tale est caput, quod reliqua membra magnitudine sive æ-
quat sive excedit. Ad hoc respondemus, certum quidem
esse, apud Græcos tale exilii genus, quod peculiari nomine
Ostracismus nominarunt, in usu fuisse, ne videlicet, si
forte unius potentia aut exultatio in nimium exeresceret,
his confusus præsentem rerum statum innovaret, sibi que
totius Reipublicæ administrationem raperet. Verum
observatum illud tantummodo fuit in vitiosis Reipubli-
cæ formis, ac præsertim in Democratia, qua utebantur
tunc temporis Athenienses. Hinc varia hujus exempla
legere est apud Æmilium Probum de Themistocle, Cimo-
ne, Aristide &c. De Regno vero nos quarimus; Et in
hoc talem bonorum expulsionem tolerari posse non abs-
que ratione negamus. Hujus enim finis ultimus cum
sit virtus, reliquis certe longe erit antefereendus, qui hoc
nomine maxime se civibus suis probaverit.

XXXVIII. Pro Aristocratia facere videntur sequen-
tia: In Regno omnia pro arbitrio suo unus moderatur:
accidit autem sapissime, ut hic adfectibus obnoxius seu
voluptatum illecebris ad turpes atque improbas actiones
abripatur, seu doloris aculeis ab honestis avocetur ac de-
terreatur: quod tamen in Aristocratia eo minus metuen-
dum, quo rarius plures uno eodemque vitio implicari
contingit; quandoquidem, ut ingens aqua copia immisso
veneno non facile corrumpitur, ita licet unius animus,
non

non tamen omnium, eadem labe conspergi poterunt. Huc etiam quadrat quod vulgo dici solet: Plus vident oculi quam oculus; Fallere enim ac falli potest unus, at non ita facile plures. Id quod ipsi consentiunt Reges, dum multos sibi constituunt praefectos ac veluti laborum socios, quorum vicaria opera utuntur, cum ipsi omnia videre vel audire nequeant. Parum igitur interesse patet, siue ab initio plures constituentur imperantes, siue postea Rex sibi alleget: Cum interim manifestum sit, per unum omnia non commode administrari posse.

XXXIX. Democratici magnum regimini suo robur exinde accedere putant, quod aequalibus aequalia sint tribuenda. Est enim iustitia aequalitas Arist. lib. 5. Eth. c. 2. Illa vero ut in omni Republica praecipuum sibi vendicat locum, ita neque hac abesse poterit. Civitas namque est liberorum hominum & aequalium. Hinc potro deducitur, omnibus utpote aequalibus idem ius in adeundis honoribus concedi debere. Nec obstat quod multitudinis ea sit natura, ut plerique virtutibus moralibus & prudentia civili destituti, quae Reipublicae sint conducibilia, non satis adsequi possint. Fieri enim potest, ut quod singuli non poterunt, saltem praestent universi, v. g. si unus sit fortis, alter prudens & sic deinceps. Quo pertinet quod alias civitas hostibus plena sit futura, ubi plures se in honoratos & ab honoribus exclusos vident.

XL. Oligarchici demum propter divitias omne sibi imperium deberi existimant, his ducti rationibus; quod in patriam longe videantur fideliores, dum ipsorum opes apud Rempublicam obsidis vice pignorisque sunt; adeoque ceteris post habitis ad Rempublicam adhibendi, quorum salus cum salute Reipublicae tam arcto nexu cohaeret.

ut hac

ut hac pereunte de illa quoque actum sit. Præterea: quod
in rebus contrahendis plus eis fidei habeatur &c.

XLII. Ex quibus liquidissimum est, omnem Rempu-
blicam ne malis quidem exceptis, aliquam recti speciem
obtendere posse. Ut vero de hoc certi aliquid con-
stet, mentem nostram duabus adsertionibus inclu-
dimus.

XLIII. I. Adsertio: illa optima est Respublica, in qua
idem est officium viri boni & civis boni. Hic ante omnia
probandum nobis incumbit discrimen inter virum bo-
num & bonum civem, & qui fiat quo minus hi in quavis
Republica concurrere queant. De utriusque ergo mu-
nere consistare debet, ex quorum ad invicem collatione ma-
nifestum erit, quod in adsertione posuimus. Quodnam sit
officium viri boni notum est ex Ethicis, nimirum καλοκα-
γαθία seu complexus virtutum moralium, virtutem vero
esse habitum cum consilio & deliberatione, inque medie-
tate consistentem illa, quæ ad nos secundum rectam ratio-
nem pro iudicio viri prudentis, eadem ex lib. 2. Eth. c. 6. præ-
supponimus. Civis virtus cernitur in salute civilis socie-
tatis, h. e. à bono cive requiritur, ut illam ipsam Reipubli-
cæ formam, quæ jam ea utitur civitas, cuius ille se civem
profitetur, conservare modis omnibus allaboret, & in ea
quod sui muneris fuerit, strenue exequatur. Hinc statim
ad oculum patet diversitas inter civem bonum & bonum
virum, si tale necimus argumentum: Viri boni virtus
semper est eadem, quia est perfectissima, & quod perfectis-
simum est, idem semper est: At civium virtus non sem-
per est eadem sed diversa pro diversitate formæ civitatis.
Alia enim est virtus civis in Democratia, alia in Regno &c.
quia horum virtus æstimatur à fine Rerumpublicarum,

fines autem sunt diverſi, adeoque etiam felicitatem diverſam ſingula Republica ſibi propoſitam habent. Quod ſi vero fines Rerum publicarum varient, quid mirum ſi diſtincta etiam ſint civium virtutes, ad diſtinctos fines tendentium? Quare concludimus, E. boni viri & boni civis virtus non ſemper eſt eadem.

XLIII. Quo oſtenſo repetimus adſertionem noſtram & majorem facimus ſequentis ſyllogiſmi: In quacunqve Reipublica forma accidere poteſt, ut idem ſit officium viri boni & boni civis; illa omnium eſt optima. Atqui in Regno & Aritocratia accidere poteſt, ut idem ſit officium viri boni & civis boni, E. Regnum & Aritocratia ſunt optima Republica. Major probatur ex principaliori civitatis fine, qui eſt ut homines in ea bene beateqve vivant, ſive ſecundum virtutem optimam in vita perfecta operentur. Hunc vero quo quis majori ſtudio animiqve contentione adſequi conatur, eo magis viri boni officium implebit, & ſimul ſe optimum civem præſtabit, cujus eſt civitatis ſcopum unice intendere. Hinc præſtantiſſimus ille erit civis; cujus cum viro bono tam arcta eſt coherencia, ut dum iſte ſuo fungitur munere, hujus ſimul involvat; & optima ea civitatis ordinatio, quæ talibus conſtat civibus. Minor ex dictis patet. Ubi enim ſupra de prærogativis, quarum reſpectu ſingula Republica ſibi dominium arrogant, diſſeruimus, à ſola virtute Regnum & Aritocratia præſidium ſibi quærere diximus. Qualis ergo eſt ſinis civitatis, talis quoqve erunt civium actiones ob illum finem ſuſceptæ. Atqui Regni & Aritocratia ſinis eſt virtus, E. quoqve ex virtute erunt actiones civium in Regno & Aritocratia degentium. Hoc eſt quod habet Ariſtoteles lib. 4. pol. c. 2. *De optima Republica explicare & de his dicere nominibus*

minibus (*Aristocratia scilicet & Regno*) idem, utraqve namqve solet consistere ex virtute instructa. Ex quibus porro claret, quare Politia inter formas optimas sit minus bona. Fieri enim potest, ut unus vel pauci virtute praeferant: at vero ut omnes virtute instructi sint, fere impossibile est, nisi forte virtutem bellicam excipere velis. Sed cautio quaedam hic adhibenda est. Quamvis in dictis Rebus publicis idem viro probò & bono civi incumbat officium, sive cum imperio hic sit sive absque eo: magis tamen illud, perspicuum est in imperantibus, quorum virtus semper cum prudentia conjuncta esse debet; quod tamen in parentibus adeo non est necessarium, ut etiam bona de praeceptis imperantium opinio sufficere possit, sicut tradit Aristoteles lib. 3. pol. c. 4.

XLIV. Altera adfertio; Nullus status jure naturae simpliciter iustus & approbandus est, nisi ratio habeatur eorum, in quos exercetur. Hoc epiphonemate claudit Aristoteles totam disputationem de optima Republica, postquam varia argumenta in utramque partem sub examen vocasset. Et vero si per totum totarum orbem oculorum aciem circumferas, nullam invenies Rempublicam, quae ubique & ad omnium populorum indolem quadrat. Sicut enim imperitus admodum foret sutor, qui omnium pedibus eundem velit aprare calceum, ita quoque imprudentissimus ille politicus & dignus ut helleboro cerebrum purgaret, merito haberetur, qui eandem cuius multitudinì praescriberet Respublicae formam. Attamen utile est nosse, quomodo Respublica optima constitui debeat, ut habeas exemplum quod animo sequare, cum interim sibi persuadere, talem in terris dari aut obtineri posse nihil sit absurdus. Nulli enim populum inve-

nias ijs naturæ dotibus præditum, ut perfectæ virtutis possit esse capax. Quod nobiscum emphaticis verbis facetur Forstnerus in notis politicis ad Tac. lib. 4. annal. p. m. 420. *Ab omnibus vulgare agitur argumentum, ecquod inter homines optimum sit imperii genus. Quæ disputatione aliud nihil hactenus profectum est, quam quod claruit inde, nullam omnibus numeris absolutam potuisse fingi Rempublicam. Et ubique esse, quæ omnium sub Sole rerum imperfectionem arguant. Credo numinis sapientiam esse, quæ non esse nobis hic permanentem civitatem ostendere vult. Alia nobis patria. Interim in terris peregrinantibus id cuique genus imperii charissimum esse debet sub quo est genitus.*

XLV. Restat jam ut de causis Aristocratiam conservantibus & quæ eandem ex altera parte corrumpunt pauca addamus. De his nos priori loco agemus, si quidem conservatio & salus Reipublicæ à morborum vitiorumque accurata cognitione dependet; more Medicorum, qui non ante curam prudenter suscipere aut ex animi sententia ad finem perducere possunt, quam de causa & qualitate morbi constiterit. Sunt autem principia quæ Rempublicam mutare solent in duplici differentia; interna alia, alia externa. Et quamvis haud obscure contradictionem involvere videatur, esse Aristocratiam optimam Rempublicam & in se habere causas mutationis: quia tamen sæpe ob rerum humanarum imbecillitatem contingit, ut optimates, qui Aristocratiam moderantur, non semper absolute sint viri boni, & pro optimis etiam non raro habeantur ij, quibus secundum virtutem meliores non apparent; sit ut aliquid interdum humani communi mortalium sorte patiatur quoque Aristocratia. Hinc quemadmodum in toto hoc universo omne quod genitum corruptio-

ruptioni est obnoxium / ita nulla civilis societas unquam
tam perfecta colit, quæ non domesticis atque ingentis vi-
tiis laboraverit.

XLVI. Ex internis primo cavendum est, ne numerus
imperantium sit nimium exiguus. Illud enim sicut in O-
ligarchia, ita & hic facit tumultibus præferre solet. Præser-
tim si multi virtute pares aut superbi & elati sint animi in
civitate. Sive itaque pauca sint honorum genera, multi
vero, qui propter aliquam de se virtutis opinionem ad illa
aspirent, sive certa familiæ ad se imperium trahant, per-
petuæ hinc proveniunt turbæ. 2. Male se habet Aristoc-
ratia si nimia alicujus existit potentia seu autoritas. Hoc
unumquemque turbat Reipublicæ statum, nec diu saluum
esse patitur. Facile namque exinde oritur Tyrannis, si ni-
mirum unus oppressis cæteris ad se transeat imperium. 3. Ari-
stocratiam perdit magna civium dissimilitudo. si nimirum
omnibus bonis adfluunt alteri, alteri rei familiaris angus-
tia premuntur. Et impossibile ferme est, ut summe e-
gentibus cum nimium opulentis recte conveniat, utpote
quos invidiosa illa divitiarum pons Eridis instar semper in
contraria scindunt studia. 4. Denique vel maxime ad-
versatur Aristocratia Exiguum; quem modum contur-
bandæ Reipublicæ vocant *κατὰ μέτρον*, quando parvum
quoddam prorsus negligitur, eo quod non prima statim
fronte & perspicue Reipubl. mutationem præseferat. Hu-
jusmodi olim sive negligentia sive inadvertentia secum
traxit ruinam Reipublicæ Thuriorum, sicut memorat A-
ristoteles lib. 5. pol. c. 7. quibus leve visum fuit contra leges
moremque majorum belli præturam ultra quinquenniū
protendere, ex quo demum aliarum quæque legum trans-
gressio subsequuta est.

XLVII. Extrinsece mutatur Aristocratia sicut reliquæ omnes externa aliquæ ac potentiori vi, v.g. si una Respublica alterâ sibi subjicit & evertit. Quod sæpius fieri consuevit, ubi contraria Respublica est in propinquo, aut si longius absit, admodum tamen potens ac aperte superior.

XLVIII. Cognitis malorum causis non porro difficilis erat remedium cognitio, quæ à contrariis desumi debent. Nam contraria contrariorum sunt efficientia: at interitus salutis repugnat inquit Aristoteles 5. pol. 8. Pro Aristocratia erga retinenda facit stricta legum observatio, ita ut piaculum sit ab istis vel larum unguem discedere, 2. familiaris imperantium conversatio, & 3. si viri virtute præstantes in imperii consortium admittuntur. Atque hic pedem figimus, & præsentis dissertationi colophonem imponimus. Uberiorem quidem postularent tractationem, quæ capiti & extremis, quod ajunt, digitis hinc inde attigimus: Verum cum aliud suadeat instituti ratio, hic ster. littore puppis.

